

Rapport fra biskopens visitas i Hovin og Mogreina sokn 8.-13. mars 2016

Visitasen hadde følgende innhold:

Tirsdag:

Åpningsgudstjeneste i Mogreina kirke.

Møte med stabene.

Besøk på Mogreina skole.

Arbeidsmiddag med menighetsrådsledere og fellestrådsleder.

Orientering om utbyggingen av Jessheim kirke.

Kulturkveld med fremføring av «Det gode landet».

Samling med kveldsmat. Biskopen holdt innlegg med tema: «Kirke og kultur».

Kveldsbønn i Jessheim kirke.

Onsdag:

Morgenbønn i Jessheim kirke.

Forberedende møte for samtale med helse- og omsorgsetaten.

Møte med kommunaldirektør for helse- og omsorg, samt enhetsledere.

Arbeidslunsj med Tore Kværner Eiendom.

TriaTrim i Jessheim kirke.

Møte med NAV og flyktningetjenesten.

Knøttegospel.

Møte med Hovin og Mogreina menighetsråd.

Kveldsbønn i Mogreina kirke.

Torsdag:

Morgenbønn i Jessheim kirke.

Arbeidslunsj med kommuneledelsen.

Deltakelse på Åpent hus.

Middag hos prost.

Besøk på sykehjemmet Gystadmyr.

Møte med St. Gudmund katolske menighet.

Kveldsbønn i St. Gudmund kirke.

Søndag:

Visitasgudstjeneste i Hovin kirke.

Kirkekaffe med påfølgende visitasforedrag i Jessheim kirke.

Deltakelse ved DELTA-gudstjeneste om kvelden.

Biskopen har i løpet av visitasen hatt tilsynssamtale med soknepresten i Hovin, soknepresten i Mogreina, prostiprest, ungdomsprest, kantor i Hovin, diakon og individuell samtale med kirkevergen.

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG HOVIN OG MOGREINA SOKN

13. mars 2016

Ullensaker kommunes visjon frem mot 2030 er å fremstå som et tilgjengelig, attraktivt og handlekraftig lokalsamfunn. Visjonen og dens målsetninger gir retning for hvordan lokalsamfunnet skal håndtere de store endringene man gjennomgår med sterk befolkningsøkning, økt urbanisering og vekst i næringsliv og arbeidsplasser. Den virker godt forankret fordi den er et resultat av en involverende prosess der ungdom, organisasjoner i det sivile samfunn og næringslivet har gitt de folkevalgte viktige innspill.

Et tilgjengelig og attraktivt lokalsamfunn

Ullensaker har gjennom hele sin historie utmerket seg som et attraktivt sted for bosetning. De første menneskene slo seg ned her for 6000 år siden. Livsgrunnlaget lå i jakt, fiske og sanking. I løpet av det siste årtusen før vår tidsregning ble det organiserte jordbruket etablert. Det vurderes av historikerne som den største omveltningen i Ullensakers historie og dannet livsgrunnlaget for dette lokalsamfunnet i nesten 3000 år. «Ullensaker rikdom ligger i de løse jordelag», bemerket professor K.O. Bjørlykke i Ullensaker bygdebok fra 1927. Den neste, store omveltningen kom med etableringen av hovedflyplassen i 1998.

Et tidlig bosetningsentrum i Ullensaker var navnegården *Hofvin*, trolig utskilt fra opphavsgården *Haug*. Under den urolige folkevandringstiden i tidlig middelalder ble Hovingården befestet som et økonomisk og befolkningsmessig sentrum på Romerike. Blant arkeologer er det uenighet om den monumentale **Raknehaugen**, Norges største minnesmerke fra denne tiden, har vært en æreshaug, høysetehaug eller gravhaug. Det er imidlertid hevet over tvil at haugen må ha vært sentrum for et mektig høvdingsete med et omfattende sosialt-religiøst fellesskap med gårder, liv og virksomhet på Hovin og i nærområdet.

Utviklingen av bedre jordbruksredskaper og økt handelssamkvem førte til jevn befolkningsvekst i Hovin og Ullensaker kirkesogn, inntil Svartedauden rammet Romerike i 1349. Epidemiens katastrofale omfang viser seg ved at i 1528 – hele 200 år etter epidemien – lå fortsatt 58 % av gårdsbrukene fra middelalderen øde.

Bedre folkehelse og forbedret livsgrunnlag la grunnlaget for ny befolkningsvekst. Befolkningen økte fra ca. 700 innbyggere i 1514 til ca. 1600 i 1660-årene. Den høyeste befolkningsveksten hadde Hovin og Ullensaker kirkesokn i perioden fra 1815-1825 med 3,7 % på årsbasis, noe som utgjør 0,1 % over befolkningsveksten i 2004-2014!

Ullensaker kommune har altså i mange generasjoner vært et attraktivt og tilgjengelig lokalsamfunn for nye innbyggere. Det gjør en godt rustet til å håndtere befolkningsveksten fra dagens vel 34.000 innbyggere til et forventet innbyggertall på over 50.000 i 2030.

Vår tids ekstreme velstandsøkning kan bidra til at vi overser at det alltid, også i vår tid, er mennesker i lokalsamfunnet som ”strever og har tungt å bære”. Sorenskriverfruen **Mor Koren**, som bodde på skrivergården fra 1808 til 1815, levde et liv som få av datidens bondekoner ville

ha kjent seg igjen, der hun tilbrakte dagene med «Musik, Læsning og Samtaler». I sine dagbøker fra årene på Hovin gir hun likevel et tidsbilde som gir sterkt inntrykk av sult og fattigdom. I 1808 ba hun en kornhandler «dra pukkern i vold» fordi han «skruer livets første fornødenhet op til en saa uhyre pris, og ser samtidig ligegyldig, om ei skadefro, sine brødre omkomme av hunger».

Vår tids moderniserte utgave av folkevandringstiden har gjort at Ullensaker på nytt har befestet sin posisjon som et tilgjengelig lokalsamfunn, med over 24 millioner reisende hvert år via **Gardermoen hovedflyplass**. Det fremstår som et attraktivt bomiljø og arbeidsmarked som trekker nye innbyggere til kommunen. Like frem til vår tid har Ullensakers posisjon som vertskommune for en rekke militærforlegninger gitt mange arbeidsplasser til befolkningen, og ført til betydelig tilflytning. I årene fremover vil – i tillegg til hovedflyplassen - etableringen av **LHLs nye spesialsykehus** på Jessheim nord, utviklingen av **Gardermoen Næringspark**, utvidelsen av **Jessheim Storsenter** og det svært spennende **byutviklingsprosjektet** i Jessheim befestet Ullensaker som et svært attraktivt og tilgjengelig bo- og arbeidsmarked.

Samtidig har kommunens innbyggere og folkevalgte en stor og viktig oppgave i å sørge for at de viktige historiske naturressursene forvaltes langsiktig og bærekraftig til beste for lokalsamfunnets fremtidige generasjoner.

En tilgjengelig og attraktiv lokalkirke

Da Olav den hellige var på Romerike i 1021 ble kristendommen innført i området. En av strategiene i kristningen av Norge var å kristianisere folks religiøsitet ved å bygge kirker på allerede eksisterende religiøse samlingspunkter i bygdene. Hovin ble derfor et strategisk viktig område i kristningsprosessen på Romerike. Hovinpresten Johan Johnstad mener den første trekirken i Hovin stod ferdig allerede våren 1022. Den første skriftlige kilden til Hovin kirke er imidlertid fra 1341. Sammen med Raknehaugen utgjør Hovin kirkested derfor dette lokalsamfunnets fremste identitetsbærere.

Den første kirken på **Hovin** var både liten og dårlig vedlikeholdt, og ble revet på 1680-tallet. Det drøydde imidlertid med å få den nye kirken reist, og lokalbefolkningen var utålmodige. For å legge synlig press på lokalsamfunnets beslutningstakere om å reise den nye kirken, gikk befolkningen til det skritt å hogge tømmer og kjøre det frem til kirketomten – uten at det gjorde inntrykk. Men når beslutningen først var fattet skjedde ting fort: Grunnsteinen til Hovin kirke ble lagt 20.mai 1695, og innvielsen fant sted allerede 1.november samme år.

Denne grunnleggende dynamikken mellom folkelig engasjement og beslutningstagers behov for forsvarlige prosesser er gjenkjennelig også i vår tid. Etter en grundig politisk behandlingsprosess skal om få uker kirkerommet her i dette bygget rives, og i 2017 vil et **fornytt kirkebygg** her på Jessheim vigsles til Guds ære og menneskers velsignelse.

Sammen med **Mogreina** kirke – som ble reist og vigslet i 1912, også der etter et betydelig folkelig engasjement og innsats, glimrende formidlet til nye generasjoner i Bjørg Vikne Dæhlies 100-års-jubileumsbok – er det skapt en tilgjengelig og attraktiv helhet av hellige steder i lokalsamfunnet.

De første årene av kirkens historie i Hovin og Mogreina sokn var en del av den udelte kirke, bestående av de vi i dag kaller ortodokse og katolikker. Men allerede i løpet av det første århundret ble kirken splittet, og kirken i Norge ble en del av Den romersk-katolske kirke. Slik forble det i nesten 500 år. I det nye Ullensaker fremstår igjen Den romersk-katolske kirke som en folkekirke for de mange innvandrerne i kommunen og regionen. Den praktfulle **St.Gudmunds kirke** i Kverndalen – som jeg fikk glede av å besøke under visitasen – blir et helligsted for de nærmere 4000 katolikkene på Øvre Romerike.

Netto årlig befolkningsvekst i Ullensaker har de siste årene vært på ca. 1000 innbyggere. Tall fra kommunen viser at det er 2000 som flytter ut av kommunen og 3000 som flytter inn. I tider med så store og raske samfunns- og befolkningsmessige endringer øker også behovet for forankring, identitet og tilhørighet.

Som lokalsamfunnets naturlige sted for livstolkning og livshjelp helt siden middelalderen – og som den største religiøse aktøren i lokalsamfunnet med 70 % medlemsoppslutning (24.021 på kommunenivå per 1.2.2016) - påhviler det Den norske kirke et særlig ansvar for relasjonsbygging til foreninger og trossamfunn der mennesker av annen kultur og religiøs tilhørighet organiserer seg. Det gode **økumeniske** samarbeidet mellom de kristne kirkene i kommunen - med bl.a. fellesgudstjeneste i Jessheim kirke, regelmessig møtepunkter mellom ledere og felles markering av ”Kvinnenes internasjonale bønnedag” - gir et godt grunnlag for videre samhandling og rom for kirkens nye mangfold.

En særlig utfordring for Den norske kirke er å utvikle relasjoner til moskeene og muslimske fellesskap for å være med å sikre at Ullensaker blir et godt sted for alle.

Dåp, trosopplæring og dåpsopplæring

I 2015 ble det gjennomført 82 **dåp** (mot 116 i 2010) i Hovin sokn, og i Mogreina sokn 16 dåp (mot 20 i 2010). Samlet sett for de to soknene har altså antall dåp en nedgang fra 136 i 2010, til 98 i 2015. En betydelig del av nedgangen kan tilskrives at første generasjons innflyttere ofte reiser til foreldrenes hjemsted for å gjennomføre dåpen, mens **dåpssamtalene** er gjort her på det nye hjemstedet. I 2015 ble det gjennomført 23 flere dåpssamtaler enn antall dåp i Hovin menighet.

Men det er en økende tendens også her at foreldre som selv er medlemmer i Den norske kirke av ulike grunner velger å ikke bære barna sine til dåp. I Hovin sokn var det i 2014 hele 32 barn i årskullet som tilhører kirken gjennom foreldrenes medlemskap, men som ikke selv har blitt døpt. I Mogreina var det tilsvarende tallet 7. På fellesrådsnivå er andelen medlemmer som bringer barna til dåp redusert fra 84,7 % i medlemsgruppen 11-17 år, til 79,1 % i aldersgruppen 1-5 år. Dette er en tendens som gir grunn til bekymring og målrettede tiltak.

Økt offentlighet om dåpsgudstjenestene, forsterket dåpsforkynnelse for alle kirkens medlemmer, lettere tilgjengelighet med enkle dåpsgudstjenester (såkalt drop-in-dåp), aktiv bruk av babysang til dåpsrekruttering og samtaler med småbarnsforeldre om hvordan informasjonen om dåp kan treffe bedre, samt innmelding av dåp på nettet – som snart blir innført i fellesrådsområdet - er noen eksempler på tiltak.

Sognene bør sammen utvikle en handlingsplan med tiltak for å snu den nedadgående trenden.

Trosopplæringsplanen for soknene i Ullensaker er solid, og det er prisverdig at man jobber målrettet med en tverrfaglig organisering som involverer de ulike faggruppene i staben. Det utføres et bredt trosopplæringsarbeid med en rekke tiltak. Den såkalte «**Gullrekka**» i trosopplæringen har en god oppslutning på mellom 30-50 % av årskullene.

Av årets 15-åringer er det 77 % oppslutning om kirkelig **konfirmasjon**, noe som utgjør 155 ungdommer. Det er en svært god oppslutning som vitner om et attraktivt og relevant tilbud. Soknene har inngått samarbeid med organisasjonen **HEKTA** knyttet opp mot konfirmasjonstiden, og jeg ser frem til å være med på HEKTA-gudstjenesten senere i kveld.

Det er ingenting som tyder på at konfirmasjonstiden i vår tid oppleves slik som futen i Ullensaker beskrev situasjonen på 1600-tallet, da han kritiserte presten for å «udpapagøie noget som han selv ikke forstår». På en visitas i 1623 bemerket biskop Glostrup følgende om forholdene i Ullensaker prestegjeld: «På dette stedet var ikke ungdommen dårlig opplært, for så vidt selve budene angår. Men at presten på stedet også må legge vekt på forklaringen, har jeg alvorlig krevet».

I nåværende biskopens visitasrapport vil det ikke komme slike anmerkninger. Tvert imot er det grunn til å fremheve konfirmasjonsarbeidet som solid og vellykket, der man har skapt et sted hvor ungdommer finner livskraft i budskapet om den treenige Guds kjærlighet, i møte med en hverdag som ofte kan oppleves krevende.

Det er også prisverdig at man nå har startet arbeidet med å revitalisere **ledertreningsarbeidet** for de som er konfirmert. I møte med fremtidens befolkningsvekst og økende grad av urbanisering, er det viktig å videreutvikle og forsterke det kirkelige ungdomstilbudet slik at flere kan finne seg til rette i et involverende, rusfritt og myndiggjørende ungdomsmiljø i Hovin og Mogreina.

Gudstjenesteliv, nattverd og kirkelige handlinger

Gudstjenesten er den kristne kirkes grunnleggende, hellige handling, som har vært feiret hver eneste søndag i snart 2000 år, over hele verden. Hovin sokn hadde en samlet gudstjenestedeltakelse på 12.827 i 2015, noe som ligger på gjennomsnittet for de fem foregående år. I Mogreina var det 1629 som kom til gudstjeneste i 2015, noe som er en økning på 10 % fra gjennomsnittet de fem foregående år.

Gudstjenestereformen som ble vedtatt av Kirkemøtet i 2011 legger til rette for økt deltakelse av kirkens medlemmer i gjennomføringen av gudstjenesten. I biskopens godkjenning av de lokale grunnordninger for Hovin og Mogreina sokn i 2012 ble menighetsrådene blant annet oppfordret til å legge strategier slik at mangfoldet i hele Guds døpte folk med hensyn til både kjønn, alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn ble gjenspeilet i gudstjenesten. Et særlig utfordring er å involvere **medliturger**, blant annet fra dåpsfølgene og konfirmantene.

Det er også et stort mulighetsrom for å utfordre lokale lag, foreninger og organisasjoner til å delta og forme gudstjenestenes uttrykk og forbønner. En godt utviklet **årsplan** for gudstjenestelivet er et viktig redskap og bør utvikles.

Jeg registrerer at **G17-gudstjenestene** ble nedlagt i fjor. Det blir spennende hvilke nye initiativ dere kommer frem til i fellesskap, som legger til rette for et mangfoldig gudstjenesteliv i form,

tidspunkt og profil slik at småbarnsforeldre, ungdommer og voksne får mulighet til å utvikle en spiritualitet som er deres, innenfor Den norske kirkes store rom.

Det er naturlig å knytte denne samtalen til den gjennomgangen av biskopens **forordning** av gudstjenester som dere vil bli bedt om å starte i løpet av våren.

Det **kirkemusikalske** arbeidet er viktig for et gudstjenesteliv med høy kvalitet. I Hovin er det kirkemusikalske arbeidet i særlig grad knyttet opp til ungdomskoret og Voce, som er viktige bidragsytere både i gudstjenesten og det kulturelle arbeidet som drives i lokalsamfunnet. I Mogreina er barnegospel og prosjektkoret viktige arenaer, og kantorene er en viktig ressurs i trosopplæringen. Flere av korene, under kyndig ledelse av kantor og organist, bidro til en flott fremførelse av musikalen «**Det gode landet**» her i Jessheim kirke på tirsdag kveld. Det bør være et mål at man utvikler en felles **kirkemusikalsk plan** på fellesrådsnivå med felles profilering og gjensidig forsterking av ressurser og kompetanse.

Den gjennomsnittlige **nattverddeltagelsen** viser stabil oppslutning på rundt 40 nattverdgjester per gudstjeneste med nattverd i Hovin, og 16 per gudstjeneste med nattverd i Mogreina. Det er en betydelig økning sammenlignet med 2010, der det var 10 nattverdgjester per nattverd-gudstjeneste i Mogreina. For knapt hundre år siden – i 1920 - var det 90 mennesker til nattverd i Hovin sogn i løpet av hele året! Det betyr at flere mennesker forankrer sitt Gudsmøte i sakramentets gave og utrustning. Denne utviklingen må fortsatt stimuleres i forkynnelse og praksis. Det bør være en særlig prioritering å legge til rette for nattverdfeiring på gudstjenester tilknyttet **trosopplæringen**, og **dåpsfølgene** bør fortsatt oppfordres til å delta. Antall gudstjenester med nattverd bør økes slik at minst 2 av 3 gudstjenester gir mennesker mulighet til å feire Herrens måltid.

87 % av alle **begravelser** i Ullensaker kommune foregår ved kirkelig seremoni. I lokalbefolkningen eksisterer det en berettiget forventning om høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og ledsagelse av mennesker i sorg og savn som søker kirkens rom i livets tyngste stunder. De ressursene som brukes på gravferdsseremoniene og **gravferdsforvaltning** er en helt grunnleggende del av kirkens kjerneoppdrag og omdømmebygging i lokalsamfunnet.

Det er gledelig at antallet par som inngår **ekteskap i kirken** i Hovin og Mogreina sokn holder seg stabilt. Biskopen har åpnet for vigsel utenfor kirkerommet. Enda viktigere er det å legge til rette for enklere seremonier i kirkerommet. Denne muligheten favner bredt fordi det store kirkebryllupet ikke lenger er så attraktivt for flere, av ulike årsaker.

Hovin menighet har i 10 år hatt misjonsavtale med Misjonsalliansen innenfor **SMM-samarbeidet**. Mogreina sokn bør også finne frem til et misjonsprosjekt med en av organisasjonene Den norske kirke har et forpliktende samarbeid med, helst innenfor bispedømmets satsing på global evangelisering, trosopplæring og kirkebygging.

Et handlekraftig samarbeid mellom kirke og kommune

Den norske kirke har vært, er og skal være med i det spennende arbeidet med å videreutvikle et attraktiv og tilgjengelig lokalmiljø for kommende generasjoner her i Hovin og Mogreina sokn og i Ullensaker kommune. Kommunens visjon om å videreutvikle gode bo- og oppvekstmiljøer med fokus på aktiviteter, arenaer, opplevelser, tilhørighet og identitet danner en god ramme og retning for kirkens engasjement i lokalsamfunnet og menneskers liv.

Menighetsråd, fellestråd og stab må i samtaler med lokalsamfunnets ledelse identifisere områder og tiltak der kirkens ressurser, infrastruktur og kompetanse kan forsterke lokalsamfunnets demokratiske fattede målsetninger og prioriteringer. Ikke minst i møte med den store **befolkningsveksten** og en omfattende inn- og utflytting, er det svært viktig at kirken samhandler med andre for å virkeliggjøre et lokalsamfunn der alle er inkludert og har mulighet til innflytelse på egen livssituasjon.

Jeg registrerer med glede at lokalkirken har et svært godt omdømme i befolkningen og hos kommunenes ledelse som en viktig aktør i utviklingen av lokalsamfunnet. I kommunens **kulturplan** fremstår lokalkirken som en viktig aktør for å nå målsetningene og anses på en tydelig måte som en av lokalsamfunnets kulturelle grunnmurer, slik Enger-utvalget har påpekt. Det ligger derfor vel til rette for en kreativ dialog på de planlagte, årlige møtene mellom kommunens og lokalkirkens ledelse om hvordan man kan forsterke eksisterende og utvikle nye samhandlingsarenaer mellom kirke og kommune.

Det er med glede og takknemlighet jeg i løpet av visitasuken har måtte bane meg vei mellom stillaser og blitt forstyrret av duren av bør og hammerslag under samtaler og arrangementer i Jessheim kirke. Etter en krevende politisk prosess er arbeidet med å utvide Jessheim kirke kommet godt i gang. Planleggingen av innhold og et forsterket aktivitetstilbud i det utvidede kirkebygget er allerede inne i et godt spor, inkludert hvordan samlokaliseringen med Sjuer'n og de ansatte i rusomsorgen kan utvikles til gjensidig forsterking. Kirkens meget sentrale plassering som signalbygg i den prosjekterte sentrumsfornyelsen – som jeg fikk en svært interessant orientering om fra **Tore Kværner Eiendom** - gir rike muligheter. Kirkebygget er usedvanlig godt plassert for å videreutvikle en urban kirke med diakoni, gudstjenestefeiring og brede kulturaktiviteter som kjennemerke for en inkluderende og raus møteplass for hele befolkningen.

Både Hovin og Mogreina kirker er i god stand, med minimale rehabiliteringsbehov. Jeg merker meg imidlertid at gravferdskapasiteten på Hovin gravlund er noe begrenset i forhold til befolkningsutviklingen.

Ullensaker har betydelige utfordringer innenfor **levetår og folkehelse**, med mange mennesker som på ulike måter trenger ledsagelse av fellesskapet for å håndtere en krevende livssituasjon. Det var oppmuntrende å høre om den høye bevisstheten kommunen har om disse utfordringene.

Lokalkirken er forpliktet ved sin bekjennelse og sitt oppdrag i verden til å delta i arbeidet med å løse disse utfordringene. I Ullensaker får dette en særlig dimensjon ved at **Cathinka Guldberg** – den moderne diakonibevegelsen og sykepleiens grunnlegger – vokste opp på Hovin prestegård, der hennes far var residerende kapellan fra 1858. Gjennom den johnsonske vekkelsen ble Cathinka vakt for fattige og sykes nød. Hun fikk et særlig kall for å gi alle syke, uavhengig av sosial klasse, god pleie. Hun etablerte diakonissebevegelsen som en utvikling av den oldkirkelige overskriften over det kristne livet – bønn og arbeid - forankret i en levende, kristen spiritualitet og utført i kirkelige og offentlige organisasjoner og institusjoner.

I den moderne velferdsstaten har myndighetene ansvaret for å sikre alle innbyggere de grunnleggende rettighetene til helse, inntekt og utdanning. Kirkens rolle er å forsterke og muliggjøre dette i et aktivt partnerskap med offentlige myndigheter.

I Den norske kirke har diakonen et særlig ansvar for å lede lokalkirkens arbeid med å være en formidler mellom og tilrettelegger for samhandling mellom frivillige, humanitære aktører, kommunens behov for forsterking, og menneskers behov for livshjelp og ledsagelse. Diakonen har også et særlig ansvar for at forkynnelse og gudstjenesteliv reflekterer kirkens involvering i utsatte menneskers liv, både lokalt og globalt.

Gjennom det sterke engasjementet for **Kirkens Nødhjelps** arbeid ivaretas lokalkirkens globale diakonale engasjement på en god måte, ikke minst gjennom kommende tirsdags fasteaksjon som bæres av konfirmantene. Det er gledelig å se at fastetidens regnbuelys og bønnetre er på plass i Jessheim kirke og jeg utfordrer hele menigheten til å delta enda mer i fasteaksjonen og slik forsterke konfirmantene og deres foreldre.

Et viktig område for kirkens involvering i lokalsamfunnet er **helse- og omsorgstjenesten**. Kirken er tilstede på flere arenaer, bl.a. ved regelmessige samtaler, musikkamlinger og andakter på sykehjemmene slik jeg fikk være med på **Gystadmyr** under visitasen.

Under visitasen hadde vi en meget stimulerende og mulighetssøkende samtale med kommunens ledelse innenfor denne sektoren om å videreutvikle samarbeidet i lys av de store endringene som skjer innen helse- og omsorgssektoren. Helse- og omsorgstjenestens visjonsformulering – «Sammen vil vi mer!» - er en god overskrift på dette samarbeidet.

Offentlige myndigheter har ansvar for å oppfylle alle tilskuddsmottageres rett til **religions- og livssynsutøvelse**. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn har, sammen med Helsetilsynet og Helsedirektoratet, utviklet en veiledning for ansatte og ledelse til å gjennomføre dette. Borg bispedømme har spisskompetanse til å veilede tjenesteyterne i utvikling av kartleggingskompetanse og trygghet i å forholde seg klokt til eksistensielle og religiøse problemstillinger hos tjenestemottakerne. Jeg er glad for at det ble enighet om et møte for å drøfte et forsterket kompetansehevende samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten, bispedømmerådets spesialkompetanse og lokalkirken.

Skolen og barnehagene er en tradisjonell arena for samarbeid og står sentralt i møte med barn og unges oppvekstmiljø. Her i Hovin og Mogreina er det lange tradisjoner med et gjensidig og respektfullt samarbeid mellom barnehagene og kirken, bl.a. gjennom de årlige påske- og julevandringene, med stor oppslutning. Kirken planlegger et initiativ for til et tilsvarende samarbeid med skolene knyttet til skolens kompetansemål. Diakon og diakonimedarbeideren har etablert seg som en viktig ressurs for skole og helsesøster i bistand til elever som på ulike måter sliter i livet.

Jeg vil anbefale at det utvikles en overordnet og forpliktende **plan for skole-kirke-samarbeid** for 1.-10. trinn, enten på sognenivå eller på kommunenivå. Skolens kompetansemål er fundamentet for en slik plan, og ikke bare innen (K)RLE-faget. At dagens barn er nysgjerrig på det aller meste, fikk vi erfare under det svært hyggelige skolebesøket på **Mogreina skole** tirsdag formiddag. Samarbeidet bør også inkludere hvordan kirken kan bistå skolen i sorgarbeid og religionsdialog.

I løpet av visitasen har jeg på alle arenaer møtt et sterkt engasjement for **mennesker på flukt**. Kirken har et særlig ansvar forankret i både Skriften og vår historie for å delta i dette gjestfrihetens engasjement, og stimulere til at engasjementet blir bærekraftig og varig.

Kommunens beredskap, kompetanse og organisering i møte med flyktningssituasjonen virker god. Jeg er særlig tilfreds med at en i større grad bruker **inkludering** som overordnet begrep. Dette samsvarer bedre med den generelle tendensen i alt arbeid med å legge til rette for samfunnsdeltagelse og levekår for dem som er annerledes eller har spesielle behov, varig eller for en periode.

Det er i tråd med dette et godt grep at man har utviklet en **kommunikasjonsstrategi** overfor befolkningen for mottak og bosetting av flyktninger, og at kommunen tok initiativet til å koordinere og følge opp det frivillige engasjementet i kommunen. Jeg vil oppfordre kommunen til å følge opp dette ved å ta ledelsen i å utvikle en arena for koordinering og samhandling mellom de ulike aktørene.

I møtet med kommunens flyktningstjeneste ble kirken presentert for konkrete og gode utfordringer om kirkens involvering som menighetsråd og ansatte bør ta tak i. Mange av de som nå kommer til Ullensaker for kortere eller lengre tid trenger **ledsagelse** inn i lokalsamfunnet. Her må lokalkirken stimulere til å melde seg på og forsterke ulike tiltak og miljøer, men også forkynne frem alminnelig godt naboskap og være med å trygge befolkningen i møte med dem som er annerledes. Lokalkirkens mange arenaer byr på muligheter for å etablere sosiale nettverk og gi **flyktingenes ressurser** mulighet til å utfolde seg.

Det bor ca. 3800 mennesker i Ullensaker (12.5 % av befolkningen) fra Europa og Nord-Amerika, og ca. 3000 (8 % av befolkningen) fra land utenfor Europa og Nord-Amerika. Ullensaker er derfor godt rustet til å bosette flyktninger. Det er gledelig at en har vedtatt å doble antallet som skal bosettes fra 2015 til 60 i 2016. Det solide arbeidet som allerede drives - blant annet ved satsning på migrasjonshelse, «Jobb og skole hånd i hånd»-prosjektet og et solid introduksjonsprogram sammen med den store generelle innflyttingen – bør gjøre det mulig å bosette 100 flyktninger i 2017, slik staten anmoder kommunen om.

Stab, råd og utvalg

De nye **menighetsrådene** fremstår som meget kompetente og reflekterte, og sammensetningen gjenspeiler en god balanse mellom kontinuitet og fornyelse. Rådet sitter med et godt innblikk i hva som skjer i lokalmiljøet og virker solid rustet til å ta tak i de strategiske utfordringene som ligger i de mange mulighetene kirken har i fremtidens Hovin og Mogreina sokn.

I videreutviklingen av lokalkirken vil den overordnede strategien som bispedømmerrådet har utviklet – sammen med Menighetsfakultets menighetsutviklingsprogram (**muV-Borg**) - være en viktig ressurs for å utnytte kirkens store potensiale i Hovin og Mogreina. Jeg vil anbefale at menighetsrådene melder seg på muV-Borg. Den norske kirkes muligheter er større også i fremtiden enn det vi kan forvente blir finansiert gjennom lovpålagte bevilgninger. Vi må derfor videreutvikle det tredje finansieringsbenet i form av frivillige bidrag. Det er derfor fremtidsrettet når menighetsrådene nå ønsker å stimulere til **givertjeneste**.

Hovin og Mogreina sokn er velsignet med en svært velfungerende og dyktig gruppe med **ansatte**, med sentralt forankret Kristus-tro og konkrete visjoner for kirken i lokalsamfunnet. Prestenes og de andre vigslendes forkynnelse er trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse

og båret av en dyp motivasjon til å forkynne evangeliet i en ny tid og til nye generasjoner. Det er ikke mye som minner om tilstanden i 1627 da sokneprest Niels Thomessøn ble stilt for retten for sin ukristelige opptreden, «til Guds fortørnelse og menighetens forargelse».

Jeg har i løpet av visitasuken gjentatte ganger fått bekreftet at kirken og dens medarbeidere i 2016 nyter svært stor **respekt og tillit** på alle arenaer i lokalsamfunnet. Mulighetene for kirke og lokalsamfunn i fremtidens Hovin og Mogreina er mange og spennende, og jeg har i løpet av denne uken ikke møtt en eneste lukket dør for kirkens deltakelse i lokalsamfunnet.

Visitasen har bekreftet et solid inntrykk av lokalkirken her i Hovin og Mogreina. Stor takk til ansatte, råd og frivillige som har lagt opp til et utmerket program og til dere som på ulikt vis har bidratt til at dette har blitt en svært inspirerende og lærerik visitas.

Utgang

Den norske kirke i Hovin og Mogreina sokn skal være en kilde for livstolkning og gi livshjelp til mennesker i et mangfold av situasjoner. Den dypeste kilden finner vi i døpefonten, der mennesker her i lokalsamfunnet forenes med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved nattverdbordet får mennesker næring og styrke for det livet som leves her og nå, og blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen av evangeliet og gjennom kirkens kulturarbeid får mennesker hjelp til å leve sine liv i lys av troen, håpet og kjærligheten. Gjennom kirkens diakonale virksomhet blir mennesker omsluttet av Guds kjærlighet, som overgår all forstand, og i trosopplæringen gis mennesker en fordyping av sin tilhørighet.

I fremtiden skal kirken fortsette å være et sted som inkluderer mennesker og gir dem røtter, bekræftelse og identitet. I fellesskap, og under Guds ledelse, skal vi så vandre sammen mot den dagen da Gud skal gjøre alle ting nye. Det er denne Guds fremtid som bærer vår sendelse til menneskene her i Hovin og Mogreina sokn, og som kirken gir rom for å erfare i glimt allerede nå.

Må Gud fortsette å velsigne dere på vandringen og med oppdraget!

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN HOVIN KIRKE

Maria budskapsdag, 13. mars 2016

1 Sam 1,21-28; Apg 16,12-15; Luk 1,39-45

Tenåringsjenter som Maria levde under strenge regler og hadde klart definerte roller i Nasaret for 2000 år siden. Forventingene fra omgivelsene var sterke. Hun skulle tjene innenfor husets fire vegger inntil hun ble gammel nok til å flytte sammen med den mannen foreldrene hadde bestemt å gifte henne bort til. Hun skulle ikke bevege seg utenfor huset alene, og langt mindre foreta reiser til andre landsbyer på egen hånd. Selv om hun kunne lytte til fortellinger fra folkets historie om sterke kvinner med særlige gudsrelasjoner, var slike ikke vanlig og heller ikke vel ansett. I det samfunnet Maria levde var tilhørighet til slekten og de eldgamle stammene helt vesentlig for identitet og sosial status, og både kvinner og menn ble verdsatt etter slektens rang i samfunnet. Maria gis ingen presis og selvstendig familietilknytning, annet enn at hun er en slektning av Elisabeth.

Elisabeth var en voksen kvinne, gift med en betydningsfull prest og tilhørte selv Aronslekten. Religionsutøvelsens kjerne var å søke Guds nåde gjennom offertjenesten i tempelet. Den var forbeholdt menn knyttet til Arons etterkommere. Prestene ofret til Gud på vegne av folket. Det ga Aronslekten en sterk sosial posisjon i samfunnet og gjorde ekteparet til en del av makteliten.

Møtet mellom Maria og Elisabeth finner sted fordi Gud gjennom engelen Gabriel har grepet direkte inn i livene deres. Men håndteringen av møtet med Guds sendebud er svært forskjellig. Elisabeths mann, presten Sakarja, har ikke tillit til Gabriels budskap om at Gud selv skal sørge for at Elisabeth - som Sara, Abrahams kone - skal kunne bli gravid. Som Sara var Elisabeth for gammel til å få barn. I samtiden ble det oppfattet som en straff fra Gud, selv om ingen satte spørsmålsteget ved deres fromhet. Omgivelsenes sosiale press og forventninger ikledd religiøs retorikk, holdt ekteparet fanget. Elisabeths mange bønner og Sakarjas utallige ofringer hadde ikke blitt oppfylt.

Presten var vant til å oppnå Guds nåde gjennom ofringer han selv utførte. Nå fortalte Gabriel at de skulle motta Guds nåde gjennom Guds handling, uavhengig av offergavene. Et slikt Gudsbilde hadde ikke Sakarja tillit til. Hans mistillit gjorde den mektige presten stum, og han kunne derfor ikke lenger være en del av offertjenesten i tempelet. Men Guds nåde var ikke avhengig av Sakarjas offertjeneste, den viste seg i Elisabeths graviditet.

I Johannesevangeliet hører vi at Ordet ble menneske, men at hans egne ikke tok imot ham. Lukas uttrykker det samme som Johannes i fortellingen om de to kvinnene, Elisabeth og Maria. Elisabeth og Sakarja er den gamle tid og den gamle religionsutøvelsen der menneskets streben etter å finne nåde hos Gud og mennesker, skjedde med ofringer i et tempel i en hellig by.

Marias møte med Gabriel er annerledes. Og budskapet er forskjellig. Mens Elisabeth ved Guds handling fikk oppfylt sine bønner gjennom et langt liv om å kunne føre slekten videre, møtte Gabriel Maria med budskapet om at Guds nåde skaper en ny fremtid for folket og alle folkeslag. Kanskje var det derfor Maria reagerte så annerledes enn Elisabeth da graviditeten ble bekreftet.

Da Elisabeth oppdaget sin graviditet holdt hun seg bort fra folk i fem måneder. Da Maria oppdager sin graviditet, brøt hun ut av alle forventninger og krav til en tenåringsjente. Tilliten til Guds løfte gjorde henne i stand til å reise alene i fire dager fra Nasaret, opp i fjellene ved Jerusalem, til Elisabeth, og møte Elisabeth som en likeverdige kvinne på tross av forskjellen i alder og sosial status. Tilliten til Guds nåde frigjorde henne fra omgivelsenes forventninger.

Møtet mellom Maria og Elisabeth sprenget i stykker den gamle tids religion knyttet til tempelet og den mannlige presteslektens makthegemoni. Den hellige ånd, tilstede ved skapelsens morgen, gav Elisabeth visdom til å forstå fosterets sparking i magen. Guds Ånd var ikke bundet verken til tempelet, ofringer eller de mannlige prestene. I den nye tid myndiggjøres hele Guds mangfoldige folk. Elisabeth forsto at den gangen var fosterets sparking en hyllest til barnet Maria bar. Elisabeth bekjenner at barnet Maria bar er hele menneskeslektens Herre. Han skulle vise verden hvordan Gud er og lede menneskeheten gjennom liv og død inn til Guds evighet.

Møtet i fjellene utenfor Jerusalem var møtet mellom den gamle og den nye tid. Men den gamle tid er ikke begrenset til det gamle Israel før år null, som Elisabeth tilhører. Den gamle tid er menneskets naturlige adferd i dødens skygge med strevet etter å få anerkjennelse fra omverdenen og forsøkene på å komme inn til Gud ved religiøse handlinger og moralsk opptreden.

Maria er den nye tid som sprenger alt hva menneskets religiøse lengsel kan forestille seg og utrette. I den nye tid er det Gud som kommer til alle slags mennesker og skaper et nådens fellesskap av alle folkeslag og alle slags folk. I den nye tid er ikke etnisitet og slekt og kjønn grunnlaget for det nye folkets fellesskap, heller ikke prestasjoner og oppfyllelse av forventningspress fra alle som vil holde andre mennesker fanget i sosiale og religiøse konvensjoner og korrekt opptreden. I den nye tid er det Marias barn som er fellesskapets grunn.

Den hellige ånd gjorde det mulig for Elisabeth å gjenkjenne den nye tid i Marias foster. I 2000 år har Den hellige ånd virket i menneskenes verden for å skape rom som mennesker kan gå inn og finne nåde fra alle forventningene som holder mennesker fanget.

Tenåringsjentene i Ullensaker holdes ikke lenger innomhus og slekten lover dem ikke bort til menn de skal gifte seg med. Men våre tenåringer, av begge kjønn, lever i andre slags lenker omverdenen påfører dem. I verdens beste land å leve i er det *for* mange av oss, og slett ikke bare tenåringer, som ikke finner et nådens rom som bekrefter menneskeverdet uavhengig av det vi gjør og presterer.

Maria viser oss nådens virkelighet. Hun velges ut av Gud helt uavhengig av sine egne prestasjoner og på tvers av alle forventninger om hvor folkets frigjører skulle komme fra. Hennes tillit til ordet om Guds nåde gjorde henne i stand til å bryte lenkene og reise til Elisabeth som et selvstendig og oppreist menneske, på tross av en svært krevende livssituasjon som ugift og gravid utenfor ekteskap og forpliktelsen til Josef. Det var ikke omgivelsene som gjorde Maria til et oppreist menneske. Det var Guds nåde som ga henne frihet og livskraft. Maria er den første av uendelig mange som i den nye tid har opplevd og opplever Guds nådes frigjørende kraft fra forventninger, fordommer, undertrykkelse og utestengelse.

Den hellige ånd utrunder også oss til å gjenkjenne Marias barn - den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus - i tegnene, og ordene knyttet til dem, i vannet, brødet og vinen. Dåpens vandring er en reise med Jesus Kristus gjennom død til liv. I nattverden får vi bekreftet at barnet i Marias mage kommer til oss og tar imot oss slik vi er, og gir oss tilgivelse for våre svik og styrke til å leve. I kirkerommene der disse hellige møtene finner sted, hersker Den høyeste med nåde. I disse hellige handlinger veileder Den hellige ånd oss til i glimt å se at Guds fremtid tilstede her hos oss.

I dåpen og nattverdets handlinger blir vi en del av den korsfestede og oppstandne i verden. Vi er, som Maria, bærere av den korsfestede og oppstandne i våre egne kroppar. Det gir oss frimodighet til en reise i stillhet innover i oss selv for å gjenfinne Kristus i oss. Og det åpner våre blinde øyne slik at vi kan se Kristus i andre mennesker og særlig i dem som lider.

Elisabeth priser Maria salig fordi hun hadde tillit til Guds nåde. Det er denne tilliten som er innersiden i den kristne troen. Det er ikke et sett av meninger eller et livssyn eller et system av forklaringer på alle verdens store og små spørsmål.

Maria er kirkens fremste forbilde som den første troende, hun som viste tillit til at Guds nåde ville bære hennes fremtid.